

تعیین روایی محتوا و صوری ابزارهای ترجمه شده: شیوه نامه گروه کودکان

مقدمه

در بیشتر مطالعات، لازم است پژوهشگران سازه های پیچیده ای را مورد پژوهش قرار دهند و برای این منظور لازم است روایی و پایایی ابزارهایی که ادعا دارند این سازه ها را می سنجند، تعیین کنند. سازه و مفهوم در واقع دو اصطلاح رایج برای خطاب قرار دادن نامی است که به یک پدیده داده می شود. به عنوان مثال درخت واژه ای است که با نام بردن آن همه ی افراد یک وجود گیاهی با شاخ و برگ قابل مشاهده را به یاد می آورند. تمامی اشیا همانند درخت اسمی متداول و شناخته شده ای دارند. همین طور انسان، زن، مرد، کودک، آفریقایی و ... مواردی هستند که با نام بردن از آنها همه می دانند منظور چه چیزی است. در واقع این ها مفاهیم عینی هستند. اما گاهی مفاهیم به این عینیت وجود ندارند. مثلا همه افراد وقتی به یک سفر طولانی می روند، در مواقعی به یاد خانه خود غمگین می شوند و ممکن است به نگاه کردن عکس هایی از خانه خود پرداخته و حتی اشک بریزند. این پدیده را عموما دلتنگی می نامند. مهربانی، صداقت، غم و خشم از مفاهیم انتزاعی هستند که با نام بردن از آنها همه افراد پدیده هایی که این مفاهیم مصداقشان هستند را یادآوری می کنند. حال به مفاهیم زیر دقت کنید:

افسردگی، اضطراب، انسجام خانواده، درون گرایی، شجاعت، سلامتی، انسانیت، پیروی دستورات درمانی، خودمحوری.

کدام یک از مفاهیم بالا برای شما یک سری پدیده های خاص را یادآور می شوند. مثلا با شنیدن واژه مهربانی ممکن است مجموعه فعالیت های مادرانه یا پدرانه والدین را به خاطر بیاوریم و یا با شنیدن واژه افسردگی بر اساس مطالعات پرستاری خود می توانیم فردی را مجسم کنیم که منزوی و ساکن است، میلی به زندگی ندارد و احساس بی ارزشی می کند. اما مفاهیمی هم هستند که با شنیدن آنها نمی توانیم به طور وضوح پدیده ی خاصی را به یاد بیاوریم. مثل حس انسجام خانواده، سوگ مزمن، خستگی مهرورزی. این مفاهیم برچسب هایی هستند که برای پدیده هایی که مرتبط با سلامت و بیماری انسان ها هستند مشخص می شوند.

هر پدیده ای پس از مشاهده عمومی، برای اولین بار توسط یک نفر نامگذاری می شود. مثلا پرستاران مشاهده کردند که در میان آنها پس از مدتی تجربه پرستاری، احساس بی تفاوتی نسبت به آلام دیگران رخ می دهد. ابتدا ممکن است آن را سنگدلی نامیده باشند. اما چطور می توان این سنگدلی را از سنگدلی که مثلا یک قاتل حرفه ای دارد مجزا کرد. پس یکی از پرستاران تصمیم گرفت این پدیده را خستگی مهرورزی بنامد که کاملا مشخص کننده تجربه ای است که پرستاران یا کسانی که مدت طولانی به واسطه شغل یا رابطه خود به فرد دیگری مهر می ورزند، احساس می کنند. چنین پدیده هایی پس از نامگذاری و تعریف باید اندازه گیری شوند. ساخت ابزار برای اندازه گیری این که مثلا کدام پرستار بیشتر خستگی مهرورزی دارد، کار بسیار دقیق و پیچیده ای است. بسیاری از مفاهیم که مدت ها از نامگذاری آنها می گذرد مثل اضطراب و افسردگی ابزارهای خوبی برای سنجش دارند که سالیان سال است مورد استفاده قرار می گیرند. مثلا ابزار افسردگی بک مدت زیادی است که طراحی شده و گویه های آن مشخص کننده رفتارهایی است که اگر در یک فرد مشاهده شود ما او را افسرده می نامیم. قاعدتا فردی که نمره بیشتری از این ابزار بگیرد، می گوئیم افسردگی بیشتری دارد. پس ابزارها راهی برای کمی کردن، مقایسه و طبقه بندی پدیده ها فراهم می کنند. اما در مورد مفاهیمی که جدیداً نامگذاری شده و وارد کتب مرتبط با حوزه سلامت شده اند، ممکن است ابزارها بسیار جدید

بوده و نیازمند بررسی باشند. وقتی از یک متر برای اندازه گیری قد استفاده می کنیم مطمئن هستیم که قد را اندازه می گیرد و مطمئن هستیم اگر چهل بار هم قد فرد را با متر اندازه بگیریم یک جواب به دست می آید. این نشان می دهد متر برای سنجش قد، روا و پایا است. یعنی دقیقا همان چیزی را می سنجد که ما می خواهیم یعنی مفهوم اندازه طولی. اما در مورد مفهوم افسردگی تهیه ابزار به این راحتی نیست. ممکن است سال ها زمان صرف شود تا ابزاری ساخته شود که یک مفهوم انتزاعی مانند افسردگی یا اضطراب یا سوگ را اندازه بگیرد. بنابر این بخش بزرگی از پژوهش ها در مورد روانسنجی یا تعیین روایی و پایایی ابزارهایی است که مفاهیم انتزاعی را اندازه می گیرند. سازه عنوانی است که برای مفاهیم بسیار پیچیده که به راحتی قابل اندازه گیری نیستند به کار می رود. به عنوان مثال واژه آزادی یک سازه است که بسیار پیچیده و خود شامل مفاهیم زیادی است. شاید نتوان برای سازه آزادی به راحتی ابزار ساخت اما آزادی اجتماعی واژه ای با انتزاع کمتر است که شاید بتوان برای آن ابزار ساخت. پس مفاهیم انتزاعی وقتی مفهوم نامیده می شوند که به اندازه کافی قابل سنجش و عینی شده باشند.

حال به مساله دیگری باید توجه کرد و آن پدیده ای است که با آن مفهوم برای مردم یک فرهنگ یادآور می شود. این پدیده می تواند در فرهنگ های متفاوت دارای تفاوت باشد. به عنوان مثال سلامتی واژه ای است که بسیار انتزاعی است و در میان فرهنگ های مختلف می تواند پدیده های متفاوتی را یادآور باشد. یکی از سختی های مفهوم سازی، یافتن واژه ای است که به اندازه کافی جهان شمول باشد که هر فردی با هر زمینه فرهنگی، قومی و جنسی با شنیدن آن پدیده مشابهی را در ذهن تداعی کند. مفهوم افسردگی اگر چه این ویژگی را دارد اما هنوز باید ابزارهایی که این مفهوم را می سنجند در فرهنگ های مختلف از نظر روایی یا پایایی بررسی شوند. در کشورهای شرقی درد دل کردن یک رفتار شناخته شده و بسیار متداول است در حالی که در کشورهای غربی این رفتار نه تنها رواج ندارد بلکه به شدت نهی می شود. حال اگر گویه ای در مورد درد دل کردن در یک ابزار داده شود در فرهنگ های مختلف ممکن است نتایج عکس هم باشد. به همین دلیل یک ابزار وقتی طراحی می شود پس از ترجمه استاندارد باید در فرهنگ و جمعیت جدید روانسنجی شود. در این نوشته در مورد روایی محتوا بحث خواهیم نمود.

روایی توان یک ابزار برای اندازه گیری ویژگی های یک مفهوم مورد نظر است. لذا قطعا متر برای اندازه گیری قد روا یا معتبر، اما برای اندازه گیری وزن غیر معتبر است. ابزار افسردگی یک پس از سال ها مطالعه هم اکنون برای اندازه گیری افسردگی در جمعیت های مختلف معتبر شناخته می شود. اما هنوز مفاهیم زیادی وجود دارند که ابزار معتبری برای آنها شناخته نمی شود یا ابزارهای تازه توسعه یافته ای دارند که باید در جمعیت های مختلف روانسنجی شوند.

روایی محتوا

انواع روایی عبارت است از روایی محتوا¹، سازه²، معیار³. روایی محتوا پیش زمینه دیگر روایی ها است. در هر جمعیتی که ابزاری مورد استفاده قرار می گیرد، باید روایی محتوا مشخص و تعیین شود.

روایی محتوا، روایی تعریف و روایی عقلانی نیز نامیده می شود که توان ابزار برای انعکاس متغیرهای برآمده از مفهوم مورد اندازه گیری است. متغیر در واقع همان مفهوم است که حالا قابل اندازه گیری شده است. افسردگی به عنوان

¹ Content validity

² Construct validity

³ Criterion related validity

مثال علاوه بر این که مفهوم نامیده می شود وقتی در یک مطالعه با ابزار مورد سنجش قرار می گیرد، متغیر نامیده می شود. برای همه واضح و مبرهن است که متر برای سنجش قد روایی دارد اما برای سنجش وزن خیر. اما در مورد مفاهیم پیچیده و انتزاعی مانند خستگی مهرورزی پیدا کردن ابزاری که گویه های آن دقیقاً توصیف کننده رفتارهای پرستاری باشد که دچار خستگی مهرورزی شده است، گاه مشکل می باشد. به دو گویه زیر دقت کنید:

- من در مورد پایان زندگی خودم فکر می کنم.
- من به صحبت های بیماران در مورد دردهایشان با دقت لازم گوش نمی دهم.

از نظر شما کدام گویه برای افسردگی و کدام گویه برای خستگی مهرورزی روایی محتوا دارند. اگر دقت کنید پاسخ این سوال ساده است و شما به نوعی روایی محتوای هر کدام از این ابزارها را مشخص کرده اید. اگر تعداد بیشتری از افراد همانند شما پاسخ دهند، اطمینان از این که کدام گویه برای کدام مفهوم مناسب است بیشتر می شود. این در واقع کاری است که در فرایند تعیین روایی محتوا مشخص می شود. این نوع روایی میزان واضح⁴ و بیانگر⁵ بودن گویه های یک ابزار در مورد یک مفهوم را توضیح می دهد. در واقع از یک گروه از متخصصین که با پدیده مورد نظر آشنایی دارند در مورد میزان وضوح و بیانگر بودن گویه های یک ابزار برای مفهوم مورد نظر پرسیده می شود. اگر یک مفهوم روایی محتوا نداشته باشد، روایی های دیگر و پایایی هم نخواهد داشت. برای روایی محتوا باید روشی استاندارد استفاده شود و باید از تعیین روایی صوری مجزا شناخته شود. فرض کنیم قرار است در مورد قضاوت حرفه ای ابزاری تهیه شود، به عبارت زیر دقت کنید:

- خلبانی که می داند هواپیما را کجا به زمین بنشانند قضاوت حرفه ای دارد.

درست است که این ایتِم در مورد نشان دادن قضاوت حرفه ای درست است، اما به کار بردن این گویه در ابزاری که قضاوت بالینی یک پرستار را می سنجد فاقد روایی صوری است. یعنی حتی ظاهر گویه هم با آن مفهومی که مورد نظر است فاصله دارد. به جای آن می توان گویه زیر را گذاشت که می گوید:

- پرستاری که می داند چه زمانی بیمار نیاز به مسکن دارد قضاوت حرفه ای دارد.

بنابراین می بینیم که گاهی یک ابزار برای سنجش یک مفهوم در یک جمعیت روا و در جمعیتی دیگر روا یا معتبر نیست. به همین دلیل روایی یا اعتبار ابزارها برای سنجش یک مفهوم در جمعیت های مختلف بارها و بارها بررسی می شود.

طراحی یک ابزار معمولاً در سه مرحله انجام می شود که شامل تعیین حوزه محتوا⁶، نمونه گیری از محتوا⁷ یا تولید گویه ها و ساختن ابزار است. این فرایند معمولاً توسط دانشجویان مقطع دکترا انجام می شود. حوزه محتوا حیطة ای از یک سازه است که ابزار برای سنجش آن ساخته می شود. معمولاً برای تعیین حیطة محتوا می توان از مطالعات مروری استفاده کرد یا مصاحبه با شرکت کننده هایی که در مورد آن متغیرها آگاهی دارند. مصاحبه ها می تواند فردی یا گروه متمرکز باشد. فرض کنیم برای ساخت ابزار اضطراب می خواهیم حیطة محتوا پیدا کنیم. یک راه آن زیر و رو کردن تمام مقالات و کتب مرتبط با اضطراب برای پیدا کردن رفتارهایی است که وجودشان در یک فرد نشانه اضطراب

⁴ Clarity

⁵ Representative

⁶ Content domain

⁷ Item generation

است. از طرفی مصاحبه با افرادی که خود مضطرب هستند یا با افراد مبتلا سرو کار دارند نیز ما را در یافتن رفتارهای نشان دهنده این متغیر یاری می کند. مفهوم مورد نظر باید ابتدا به وضوح تعریف شده و ویژگی های آن مشخص شود. معمولا برای این منظور از پژوهش های کیفی استفاده می شود. برای انجام این فرایند و خلق ایتام ها از پژوهش تلفیقی کمی و کیفی هم استفاده می شود.

پس از ساخت یک ابزار باید از قضاوت خبرگان در مورد معتبر بودن یک ابزار برای اندازه گیری یک مفهوم اطمینان حاصل کرد. قاعدتا یک متخصص اطفال خیلی بیشتر از یک متخصص پوست می تواند در مورد اعتبار یک ابزار سنجش اضطراب کودک نظر دهد. برای تعیین روایی محتوای یک ابزار باید از یک پانل متشکل از خبرگان استفاده کرد تا میزان وضوح و نماینده بودن گویه های یک ابزار برای سنجش یک مفهوم را مشخص کنند. حداقل 5 نفر برای این کار پیشنهاد می شوند. حداکثر تعداد در مقالات ذکر نشده است اما نباید از بیش از ده نفر خبره استفاده نمود. هر چه تعداد آنها بیشتر شود احتمال توافق شانسی زیاد می شود. پس از تعیین پانل خبرگان نظرات آنها هم به شیوه کمی و هم کیفی در مورد مربوط بودن⁸ یا نماینده⁹ بودن، وضوح¹⁰ و جامع¹¹ بودن سنجیده می شود. باید مفهومی که می خواهد اندازه گیری شود به طور عملی توسط گویه های ابزار اندازه گیری شوند.

در روش کمی تعیین روایی محتوا نگرش یا نظر خبرگان پرسیده می شود. یک پانل متشکل از متخصصین محتوا¹² و متخصصین بی تخصص¹³ در این مورد استفاده می شوند. منظور از متخصصین بی تخصص افرادی است که ویژگی های جمعیت مورد مطالعه را داشته و می توانند در نمونه گیری جزو واحدهای پژوهش باشند. متخصصین محتوا افرادی هستند که در مورد حیطه مورد نظر تخصص و تجربه دارند. مثلا افراد افسرده بستری شده در بیمارستان روزه متخصصین بدون تخصص و روانپزشکان آن مرکز متخصصین محتوا برای تعیین روایی ابزار سنجش افسردگی بیماران بستری در بیمارستان روزه هستند. این دو گروه در مورد گرامر، استفاده درست از کلمات گویه ها، ترتیب و استفاده مناسب کلمات و نمره بندی صحیح یک ابزار نظر می دهند. در صورتی که این تعیین روایی کمی باشد، برای آن که مشخص شود کدام گویه ها مهم تر و صحیح تر برای سنجش یک متغیر هستند از نسبت روایی محتوا¹⁴ استفاده می شود. در این روش از متخصصین پرسیده می شود در مورد ضروری بودن یک ایتام یا گویه برای سنجش یک مفهوم در میان یک مجموعه از گویه های مشابه نظر دهند و سپس مجموعه نظر های کمی شده، نسبت روایی محتوا را تعیین می کند. متخصصین میزان ضروری بودن یک گویه را از 1 تا 3 در یک طیف سه رتبه ای "ضروری نیست، مفید است اما ضروری نیست و ضروری است"، تعیین می کنند. نسبت روایی محتوا بین 1 تا 1- است و هر چه بیشتر باشد، آن گویه برای تعیین مفهوم ضروری تر است. فرمول آن به شکل زیر است:

$$CVR = (Ne - N/2) / (n/2)$$

که در آن Ne تعداد پانلیست هایی است که گویه را ضروری علامت زده اند و N تعدادی کل خبرگان است. ارزش عددی نسبت روایی محتوا با جدول لاشه¹⁵ تعیین می شود. مثلا در یک مطالعه که تعداد کل خبرگان 15 نفر است اگر نسبت روایی

⁸ Relevancy

⁹ Representative

¹⁰ Clarity

¹¹ Comprehensiveness

¹² Content expert

¹³ Lay experts

¹⁴ Content validity ratio (CVR)

¹⁵ Lawshe

محتوا بالای 0/49 باشد، گویه در ابزار سطح قابل قبولی دارد و پذیرفته می شود.

در طراحی ابزار روشی که بیشتر برای تعیین روایی محتوا استفاده می شود شاخص روایی محتوا است. از متخصصین پانل خواسته می شود میزان واضح و مرتبط بودن گویه های یک ابزار به سازه های تعیین شده برای مطالعه بر اساس تعریف نظری آن را مشخص کنند. به عبارات زیر توجه کنید:

- 1- من بیشتر اوقات حالم گرفته است.
- 2- بیشتر اوقات بی دلیل گریه می کنم.
- 3- من بیشتر اوقات می خواهم خارج از خانه باشم.
- 4- بیشتر اوقات بی دلیل دیگران را سرزنش می کنم.

در صورتی که از پانل متخصصین خواسته شود میزان وضوح و مرتبط بودن هر گویه را برای سنجش افسردگی پس از زایمان مشخص کنند، باید آنها میزان وضوح و میزان مرتبط بودن را در یک مقیاس رتبه ای 4 نقطه ای شامل 1 (مرتبط نیست)، 2 (تا حدودی مرتبط است)، 3 (کاملاً مرتبط است) و 4 (خیلی زیاد مرتبط است) مشخص کنند. معمولاً چیزی مثل جدول زیر در نامه درخواست برای تعیین روایی از متخصصین به آنها داده می شود.

جدولی که در نامه درخواست متخصصین برای تعیین روایی محتوا به عنوان راهنمای نمره گذاری داده می شود	
مرتبط بودن	وضوح
1 مرتبط نیست	1 واضح نیست
2 تا حدودی مرتبط است	2 نیاز به بازبینی دارد
3 کاملاً مرتبط است	3 واضح اما نیازمند بازبینی جزئی است
4 خیلی زیاد مرتبط است	4 واضح است

برای تعیین شاخص روایی محتوا از جهت وضوح و مرتبط بودن هر گویه یا ایت¹⁶م تعداد مواردی که ایت¹⁶م را مرتبط یا واضح زده اند (3 یا 4) به تعداد کل خبرگان تقسیم می شود و شاخص محاسبه شده مشخص می شود. شاخص روایی محتوا را می توان هم برای هر گویه و هم برای کل مقیاس یا ابزار تعیین کرد. در شاخص روایی محتوای هر گویه، تعداد خبرگانی که به مرتبط بودن گویه نمره 3 یا 4 داده اند بر تعداد کل خبرگان تقسیم می شود. شاخص روایی محتوای گویه، میزان توافق در مورد مرتبط بودن یک گویه را بیان می کند که بین صفر و یک است. شاخص روایی محتوای ابزار¹⁷ نسبت کل گویه های دارای روایی محتوا از دید متخصصین یا نسبت گویه هایی است که میزان نمره 3 یا 4 را از متخصصین کسب کرده اند.

دو روش برای محاسبه شاخص روایی محتوای ابزار وجود دارد. در یک روش میزان توافق عمومی بین خبرگان¹⁸ مورد نیاز است، و در روش دیگر متوسط روایی محتوای هر گویه حساب می شود. برای این منظور ابتدا برای هر گویه دو حالت در نظر گرفته می شود. حالت اول شامل نمرات 3 و 4 و حالت دوم شامل همه نمرات داده شده 1 و 2 به آن گویه. یعنی هر گویه به این شکل یا مرتبط است و یا نیست. سپس در روش توافق عمومی خبرگان، تعداد گویه هایی که توسط همه افراد پانل مرتبط شناخته شده اند بر تعداد کل آیت¹⁶م ها تقسیم می شود. در روش متوسط روایی محتوا، مجموعه شاخص های روایی محتوای هر گویه بر تعداد

¹⁶ Item Content Validity Index (I-CVIs)

¹⁷ Scale Content Validity Index (S-CVI)

¹⁸ Universal agreement among experts (UA)

کل گویه ها تقسیم می شود. گفته می شود در یک ابزار جدید باید 80 درصد و بالاتر توافق برای مرتبط بودن آن وجود داشته باشد. قضاوت در مورد هر گویه به این شکل است که شاخص روایی محتوای گویه بالاتر از 79 درصد آن گویه مناسب دانسته می شود. در صورتی که بین 70 تا 79 درصد باشد نیازمند بازبینی است. در صورتی که زیر 70 درصد باشد، آن گویه حذف می شود. برخی نویسنده ها توصیه می کنند هم شاخص روایی محتوا و هم آمار کاپای بین ارزیاب ها در مطالعه تعیین روایی محتوا محاسبه شوند، زیرا بر خلاف شاخص روایی محتوا، دومی توافق شانسی¹⁹ را در نظر می گیرد. توافق شانسی مبحثی است که در مطالعه شاخص های توافق بین ارزیاب ها رخ می دهد خصوصا اگر یک نمره گذاری 4 نقطه ای را به دو گروه مرتبط و غیر مرتبط طبقه بندی کنیم. به عبارت دیگر آماره کاپا شاخص توافق بین ارزیاب ها است که شانس توافق را در نظر می گیرد و مکمل مهمی برای شاخص روایی محتوا است چرا که اطلاعاتی درباره میزان توافق ارزیاب ها و رای شانسی بودن این توافق ارائه می دهد.

با این حال معمولا شاخص روایی محتوا بیشتر استفاده می شود چون محاسبه آن ساده تر و درک آن آسان تر است و برای هر گویه اطلاعاتی را ارائه می دهد که برای اصلاح یا حذف آنها در یک ابزار لازم است. برای محاسبه ضریب توافق کافا اصلاح شده، احتمال توافق شانسی²⁰ ابتدا برای هر ایتیم محاسبه میشود که فرمول آن همانند زیر است:

$$PC = [N! / A!(N-A)!]$$

در این جا N تعداد افراد خبره داخل پانل، A تعداد خبره هایی است که با مرتبط بودن گویه موافق بوده اند. وقتی شاخص روایی محتوا برای همه گویه های یک ابزار تعیین شد، نهایتا کاپا با وارد کردن ارزش های عددی احتمال شانسی بودن و شاخص روایی محتوای هر ایتیم در فرمول زیر به دست می آید:

$$K = (I - CVI) - PC / (1 - PC)$$

ضریب کاپای بالای 0/74، بین 0/60 و 0/74، و بین 0/40 و 0/59 به ترتیب عالی، خوب و ضعیف تفسیر می شوند. پس از محاسبه کاپای تطبیقی، هر گویه با شاخص روایی محتوای مساوی و بالای 0/78 عالی در نظر گرفته می شود.

در نهایت پانل باید میزان جامع بودن ابزار برای سنجش یک مفهوم را مشخص کنند. این که آیا لازم است گویه ای اضافه یا کم شود.

روایی صوری

در تعیین روایی صوری افراد خبره مشخص می کنند که آیا ابزار برای این جمعیت مناسب است یا خیر. به عنوان مثال ابزار سنجش خودکارآمدی حرفه ای پرستاران ممکن است در جمعیت مادران برای سنجش خودکارآمدی آنها مناسب نباشد هر چند هر دو خودکارآمدی را می سنجند. در این جا ظاهر و میزان مقبولیت و جذاب بودن گویه های ابزار برای یک جمعیت خاص سنجیده می شود. در این جا تمرکز روی آن چیزی نیست که اندازه گیری می شود بلکه روی ظاهر ابزار است. برای این منظور مصاحبه رو در رو با گروه هدف و پرسش از نظر ابهام در گویه یا ایجاد سوء تعبیر از آن و قابل فهم بودن کلمات در گویه ها سنجش می شوند.

پرسش از شرکت کننده ها برای تعیین روایی یک ابزار اهمیت زیادی دارد زیرا آنها مفهوم مورد نظر را تجربه کرده اند. این شرکت کننده ها دقیقا ویژگی های مورد به مطالعه را دارند اما نباید در نمونه اصلی وارد شوند. معمولا

¹⁹ Chance agreement

²⁰ Probability of Chance (PC)

برای هر گویه میزان اهمیت هر گویه در یک مقیاس لیکرت 5 نقطه ای از خیلی مهم 5، مهم 4، نسبتاً مهم 3، کمی مهم 2 و بی اهمیت 1 نمره گذاری می شود. نمره ضریب تاثیر گویه های ابزار با فرمول زیر محاسبه می شود:

Item Impact Score= frequency×importance

اگر نمره تاثیر یک گویه مساوی یا بزرگ تر از 1/5 باشد که یعنی متوسط تکرار 50 درصد و متوسط اهمیت 3 از مقیاس لیکرت 5 نقطه ای، این گویه حفظ می شود، در غیر این صورت حذف می شود.

روال فرایند تعیین روایی محتوا و صوری ابزارهای مورد استفاده برای پایان نامه های کارشناسی ارشد

با توجه به مطالب گفته شده در مورد مرحله تعیین روایی صوری و محتوای ابزارهای مورد استفاده در پایان نامه های کارشناسی ارشد گروه کودکان، غیر از پایان نامه هایی با عنوان روانسنجی یک ابزار که در آنها کل فرایند تعیین روایی محتوا، سازه و معیار انجام می شود، لازم است طبق روال زیر روایی محتوا و صوری ابزارها پس از ترجمه آن طبق روال استاندارد که در شیوه نامه مربوط به ترجمه و تطابق فرهنگی ذکر شده است، طی شود.

1- در قدم اول ابزار مورد نظر پس از توافق با گروه پژوهش از نظر در دسترس بودن نسخه فارسی روانسنجی شده و با ارایه مقاله مبنی بر روانسنجی علمی ابزار فارسی فقط برای تعیین روایی محتوا و صوری در جمعیت جدید وارد مرحله بعد می شود. ابزارهایی که در مقالات فارسی ذکر شده اند اما به نسخه فارسی آنها دسترسی نیست و روال ترجمه و تطابق فرهنگی آنها مشخص نیست باید برای استفاده در پایان نامه دانشجوی بر اساس شیوه نامه ترجمه و تطابق فرهنگی، ترجمه شده و سپس روایی محتوا و صوری آن تعیین شود.

2- تمام ابزارهای روانسنجی و ترجمه شده به فارسی در صورتی که قرار است در یک جمعیت جدید استفاده شوند باید مجدداً روایی محتوا و صوری آنها تعیین شود. مثلاً اگر یک ابزار در جمعیت کودکان مبتلا به تالاسمی استفاده شده است برای استفاده در جمعیت کودکان مبتلا به صرع مجدداً باید روایی محتوا و صوری آن سنجیده شود.

3- در قدم بعدی برای تعیین روایی محتوا، لیست حداقل 15 نفر از افرادی که در زمینه مفهوم مورد نظر تخصص دارند توسط دانشجوی با کمک استاد راهنما تعیین می شود. لازم است در این زمینه تخصصی تر بوده و حیطه های کاری اساتید را مشخص کرد. از ارسال هر ابزاری به هر استاد در دسترس خودداری کنید. به عنوان مثال برای روانسنجی ابزار درد حتماً باید استاد مورد نظر در زمینه درد صاحب نظر باشد. این امر را می توان با ارسال ایمیلی محترمانه از خود استاد سوال کرد. هرگز بدون هماهنگی قبلی با استاد برای او نامه الکترونیکی با پیوست ابزار و درخواست برای همکاری فرستاده نشود. دانشجوی موظف است ابتدا با ارسال ایمیلی از استاد مورد نظر در مورد ورود به پانل متخصصین تعیین روایی محتوا و صوری درخواست و سوال کند. اساتید با توجه به زمینه کاری و نیز اوقات خود در قبول این مشاوره اختیار دارند. عدم قبول آن توسط استاد مورد نظر نباید از سوی دانشجوی شخصی پنداشته شود. بسیاری از اساتید ترجیح می دهند در مورد ابزارهایی که مفاهیم نا آشنا برای آنها را می سنجد ابراز نظر نکنند. از اساتید دانشکده پرستاری و مامایی شهید بهشتی و نیز اساتید دانشکده های دیگر دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی و نیز دیگر دانشگاه ها می توان دعوت نمود. دانشجوی با جستجوی واژه معادل مفهوم یا ابزار خود می تواند لیستی از افراد

خبره ای که در این زمینه کار کرده اند تهیه کند. نمونه متن نامه دعوت از استاد در ضمیمه 1 می باشد. نامه درخواست و دعوت از اساتید خارج از دانشکده حتما باید به امضا مدیرگروه برسند.

4- پس از ارسال نامه درخواست و دعوت از استاد دو هفته برای پاسخگویی زمان داده می شود و در صورت عدم پاسخگویی یک نامه دیگر برای یادآوری به استاد مربوطه ارسال می شود (ضمیمه 2). در صورت عدم پاسخ به نامه دوم پس از یک هفته بودن پیش داوری در مورد علت عدم پاسخگویی استاد، نام او از لیست حذف می شود.

5- در صورت اعلام آمادگی استاد برای انجام روایی محتوا و صوری، ایمیل دوم شامل موارد زیر به استاد فرستاده می شود: **فرم مشخصات طرح، ابزار**

ترجمه شده، ابزار اصلی انگلیسی، فرم های 4، 5، 6، 7. در صورتی که ابزار بخش اطلاعات جمعیت شناسی دارد باید برای تعیین روایی ارسال شود. همچنین راهنمای هر ابزار نیز به همان شکلی که توسط شرکت کننده پر خواهد شد باید ارسال شود. ضمیمه 3 شامل مشخصات طرح، ضمیمه 4 فرم داوری مشخصات دموگرافیک و تناسب ابزار (ها) با طرح، ضمیمه 5 شامل نمونه فرم داوری برای تعیین شاخص روایی محتوا، ضمیمه 6 شامل فرم داوری تعیین نسبت روایی محتوا، ضمیمه 7 فرم داوری تعیین روایی صوری برای جمعیت هدف می باشند که بر اساس صلاحدید استاد راهنما توسط دانشجو به اساتید ارسال می شوند.

6- پس از آن که حداکثرده نفر و حداقل 5 نفر از اساتید فرم های مربوطه را به درستی پر کرده و ارسال نموده اند، شاخص روایی هر ایتام و شاخص کل و کاپا طبق مطالب گفته شده و زیر نظر استاد راهنما و استاد آمار تعیین می شوند.

7- روال کامل تعیین روایی محتوا با ذکر جزئیات آن همانند نمونه اسالی باید در پایان نامه ذکر شود.

8- ابزار در قدم بعدی روی 5- 10 نفر از شرکت کننده های مطالعه از نظر میزان اهمیت مورد سنجش قرار می گیرد و نمره تاثیر گویه ها با استفاده از فرمول گفته شده تعیین می شود (ضمیمه 7).

9- در نهایت ابزار مورد نظر را می توان دارای روایی محتوا و صوری در جمعیت مورد نظر دانست اگر نمرات کسب شده در محدوده ذکر شده در این نوشته باشند.

10- در صورتی که گویه ای یا گویه هایی و یا کل ابزار بعد از طی این مراحل نمرات مورد نظر را کسب نکردند تیم پژوهش در مورد استفاده از آن گویه و آن ابزار تصمیم گیری خواهند کرد که شامل یا طی مجدد مراحل قبلی با یک گروه جدید خبرگان، بررسی مجدد پاسخ ها یا انتخاب ابزاری دیگر خواهد بود. در صورتی که لازم بود گویه ای از ابزار حذف شود باید شواهد مبنی بر ضرورت حذف آن به طور کامل ارایه و در گزارش نهایی پایان نامه نوشته شود.

ضمیمه 1

فرم درخواست از فرد متخصص برای قبول داوری در مورد روایی محتوا و
صوری ابزار

بسمه تعالی

دانشکده پرستاری و مامایی
گروه پرستاری کودکان و مراقبت های ویژه نوزادان

استاد محترم جناب آقای / سرکارخانم

باسلام :

احتراما" به پیوست فرم عنوان، اهداف و تعاریف کاربردی مرتبط با پایان نامه خانم/ آقای..... دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد پرستاری کودکان/مراقبت های ویژه نوزادان این دانشکده تقدیم می گردد. خواهشمند است در زیر این نامه آمادگی خود را برای ورود به پانل خبرگان جهت تعیین روایی محتوا و صوری ابزار مورد نظر مشخص نموده و این فرم را به دانشجو برگردانید. لازم به ذکر است دو هفته بعد در صورت عدم دریافت پاسخ از طرف استاد محترم، ایمیل یادآوری دیگری ارسال می شود که عدم پاسخ به آن پس از دو هفته به معنای عدم تمایل شما به همکاری در این فرایند است. با توجه به وقوع وقفه یک ماهه در فرایند اجرای روند تعیین روایی، در صورت عدم تمایل به ارایه این مشاوره آکادمیک، پاسخ منفی خود را طی این نامه به دانشجو اعلام نمایید. ضمن تقدیر از قبول زحمت، پاسخ شما در هر شکل مورد احترام و پذیرش تیم پژوهش دانشجو می باشد.

لذا:

با توجه به انتخاب جنابعالی به عنوان داوربررسی اعتبار ابزار.....
ضمن ارسال خلاصه بیان شده اهداف و روش اجرای پژوهش و تعاریف نظری و عملیاتی، آیا برای ارسال فرم داوری ابزار موافقت می نمایید:

..... بلی

..... خیر

در صورت تمایل علت عدم قبول فرایند داوری را جهت اطلاع و ذکر در گزارش پایان نامه بنویسید (به عنوان مثال به دلیل مشغله شغلی یا به دلیل عدم ارتباط با زمینه تخصصی بنده).....
.....

نام و نام خانوادگی و امضا مدیر گروه:

نام و نام خانوادگی و امضا استاد راهنما:

ضمیمه 2

فرم یاد آوری درخواست از فرد متخصص برای قبول داوری در مورد
روایی محتوا و صوری ابزار

بسمه تعالی

دانشکده پرستاری و مامایی
گروه پرستاری کودکان و مراقبت های ویژه نوزادان

استاد محترم جناب آقای /سرکارخانم

باسلام :

احتراما " جهت یاد آوری ایمیل قبلی با درخواست برای قبول
داوری ابزار مورد استفاده برای پایان نامه خانم/آقای
..... و با توجه به عدم دریافت پاسخ از شما
بزرگوار، این متن برای یادآوری درخواست پس از دو هفته از
ارسال نامه اول خدمت شما ارسال می شود. به پیوست فرم عنوان،
اهداف و تعاریف کاربردی مرتبط با پایان نامه مذکور مربوط
به دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد پرستاری کودکان/مراقبت های
ویژه نوزادان این دانشکده تقدیم می گردد. خواهشمند است در
زیر این نامه آمادگی خود را برای ورود به پانل خبرگان جهت
تعیین روایی محتوا و صوری ابزار مورد نظر مشخص نموده و این
فرم را به دانشجو برگردانید. با توجه به وقوع یک وقفه دو
هفته ای دیگر در فرایند اجرای روند تعیین روایی، در صورت
عدم تمایل به ارائه این مشاوره آکادمیک، پاسخ منفی خود را
طی این نامه به دانشجو اعلام نمایید. ضمن تقدیر از قبول زحمت،
پاسخ شما در هر شکل مورد احترام و پذیرش تیم پژوهش دانشجو
می باشد.

لذا:

با توجه به انتخاب جنابعالی به عنوان داوربررسی اعتبار ابزار
.....ضمن ارسال خلاصه بیان شده اهداف و روش
اجرای پژوهش و تعاریف نظری و عملیاتی، آیا برای ارسال فرم
داوری ابزار موافقت می نمایید:

..... بلی

..... خیر.....

در صورت تمایل علت عدم قبول فرایند داوری را جهت اطلاع و ذکر
در گزارش پایان نامه بنویسید (به عنوان مثال به دلیل مشغله
شغلی یا به دلیل عدم ارتباط با زمینه تخصصی
.....(بنده)
.....

نام و نام خانوادگی و امضا مدیر گروه :

نام و نام خانوادگی و امضا استاد راهنما :

ضمیمه 3
فرم خلاصه طرح

بسمه تعالی

دانشکده پرستاری و مامایی
گروه پرستاری کودکان و مراقبت های ویژه نوزادان

عنوان پایان نامه:

هدف اصلی:

اهداف جزئی:

تعاریف نظری و عملی:

خلاصه ای از روش اجرای طرح شامل تاریخچه کوتاهی از ابزار
و روند ترجمه آن به فارسی:

ضمیمه 4

فرم داوری پرسشنامه مشخصات دموگرافیک ابزار و تناسب ابزار

بسمه تعالی

دانشکده پرستاری و مامایی

گروه پرستاری کودکان و مراقبت های ویژه نوزادان

داور محترم ابزار:

با سلام

لطفا پس از مطالعه ابزار به سئوالات زیر برای هر گویه در فرم مشخصات دموگرافیک پاسخ داده و سپس جهت بررسی نهایی به دانشجو عودت فرمایید . پیشاپیش از همکاری شما سپاسگزاریم .

عنوان پژوهش:

ویژگی ها	ضروری است	مفید است اما ضروری نیست	ضروری و مفید نیست	توضیحات
مثال (جنس): مذکر مونث.....)				

لطفا به سئوالات زیر پاسخ دهید:

- 1- فرم مشخصات یا مقدماتی، مشخصات دموگرافیک نمونه و عوامل مرتبط با متغیرهای مورد مطالعه را بخوبی پوشش می دهد.
بلی.....خیر.....مورد
ندارد.....
توضیحات:
- 2- آیا ویژگی دیگری برای اضافه کردن به فرم مشخصات دموگرافیک پیشنهاد می دهید که با توجه به اهداف طرح ضروری باشد.
بلی.....خیر.....مورد
ندارد.....
توضیحات:
- 3- ابزارهای پژوهش برای اندازه گیری متغیرهای مورد نظر کاملا مناسب هستند.
بلی.....خیر.....مورد
ندارد.....
توضیحات:

- 4- راهنمای ابزار/ های پژوهش، نمونه ها را بطور کامل و دقیق جهت پاسخ گویی هدایت می کند.
 بلی.....خیر.....مورد
 ندارد.....
 توضیحات:
- 5- تعاریف عملی مطابق با تعاریف نظری یا جزیی از آن است(تعریف نظری را پوشش می دهد).
 بلی.....خیر.....مورد
 ندارد.....
 توضیحات:
- 6- درجه بندی یا طیف های بکار گرفته شده در ابزار با گویه ها همگونی دارد و پاسخگویی مناسب را فراهم می کند.
 بلی.....خیر.....مورد
 ندارد.....
 توضیحات:
- 7- تعداد گویه ها جهت پاسخ گویی نمونه ها در مدت زمان در نظر گرفته شده مناسب است.
 بلی.....خیر.....مورد
 ندارد.....
 توضیحات:
- 8- گویه ها کاملاً روان بوده و برای واحدهای مورد پژوهش قابل درک است.
 بلی.....خیر.....مورد
 ندارد.....
 توضیحات:
- 9- در صورت ترجمه ابزار/ ها، متن گویه ها مفهوم مربوط به زبان اصلی را بطور مناسب منتقل می کند.
 بلی.....خیر.....مورد
 ندارد.....
 توضیحات:
- 10- ابزار/ های مورد نظر، با تعریف عملی متغیرهای مربوطه همخوانی دارند.
 بلی.....خیر.....مورد
 ندارد.....
 توضیحات:
- 11- ابزار/ های پژوهش کاملاً معتبر بوده و در شرایط فعلی قابل استفاده در این پژوهش می باشند.
 بلی.....خیر.....مورد
 ندارد.....
 توضیحات:
- 12- رضایت نامه آگاهانه مناسب پژوهش حاضر فراهم شده است.
 بلی.....خیر.....مورد
 ندارد.....
 توضیحات:

ضمیمه 6

فرم داوری پرسشنامه جهت تعیین نسبت روایی محتوا

بسمه تعالی

دانشکده پرستاری و مامایی

گروه پرستاری کودکان و مراقبت های ویژه نوزادان

توضیح و پیشنهاد برای اصلاح گویه	مربوط بودن			گویه	شماره
	ضروری است	مفید است اما ضروری نیست	ضروری نیست		

--	--	--	--	--	--

